

Четвертий напрямок – це адаптація соціальної політики України до Стандартів ЄС. Даний напрямок вимагає реформування плати праці, системи страхування, здоров'я, кредитування, пенсійного забезпечення і т. д. [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що Україна хоч і повільним темпами, все-таки прагне в Європу через членства в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Кашпір Р. Євролізація – шлях України в Європейський Союз // Банківська справа. – 2004. – № 1. – С. 35–41.
2. Кураєва А. Перспективи вступу України до ЄС та модель регіональної економічної інтеграції // Молода нація. Альманах. – 2003. – № 4. – С. 60–70.
3. План дій Україна – ЄС // Євробюлетень. – 2005. – № 1. – С. 4–5.
4. Рибачук О. Реалізація плану дій Україна–ЄС: проблеми і перспективи // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 7. – С. 5–9.
5. Рябчук М. Україна – Європейський союз: від «віртуального» партнерства до реального співробітництва / М. Рябчук // Всесвіт. – 2006. – № 11–12. – С. 175–186.
6. Солонець О. Шлях до Європи // Слово Просвіти. – 2005. – № 5. – С. 2.
7. Фомін С. Розширення ЄС: момент істини для України // Політика і час. – 2004. – № 7–8. – С. 44–49.

Шафорост Т.В.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Серед усіх цінностей нематеріального характеру, усвідомлених людством як дійсно універсальні (всезагальні) цінності, права і свободи людини стоять на одному з перших місць. У сучасний період інтеграції нашої держави у русло демократичних процесів світового розвитку та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що є пріоритетним напрямком української зовнішньої політики, істотного значення набуває правове забезпечення конституційних прав людини і громадянина, серед яких особливе місце займають екологічні права.

Конституція України проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю (ст. 3), закріпила низку основних прав, поряд з якими виділила і екологічні права: право на безпечне для життя і здоров'я довкілля; право на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення (ст. 50). І оскільки закріплення прав в

Основному Закону держави, що має найвищу юридичну силу і норми якого є нормами прямої дії, набуває істотного значення для їх захисту, то виведення екологічних прав у ранг конституційних, у свою чергу, мало визначальний вплив на їх подальший розвиток та реалізацію.

Основним (фундаментальним) екологічним правом є право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. В цілому, формування екологічних прав почалося з визнання саме цього права, яке в еколого-правовій літературі прийнято розглядати як ядро всієї системи екологічних прав, на реалізацію і захист якого спрямовані інші екологічні права громадян. У даний час екологічні права громадян закріплені у ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», відповідно до пункту «а» якої кожний громадянин України має право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище, та у низці інших нормативно-правових актів. Крім того, основне (фундаментальне) екологічне право, згідно з положеннями цивільного законодавства, належить до особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, і на законодавчому рівні закріплено в ст. 293 Цивільного кодексу України як право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

В країнах Європейського Союзу екологічні права прийнято розділяти на три категорії:

По-перше, це права з галузі публічного права: право на судовий захист від дій екологічних порушників, право оспорювати в суді дії уряду, а також процедурні права, такі як доступ до інформації і право участі в прийнятті рішень в галузі охорони навколишнього середовища (участь в оцінці впливу на навколишнє середовище тощо).

По-друге, це права з галузі приватного права: право на судовий захист при безпосередньому завданні шкоди позивачу і право застосування положень обмежувальних угод.

Третю категорію становлять права, що зазвичай включаються в перелік основних прав чи в так званий «стандарт» прав людини, такі як право на сприятливе навколишнє середовище чи право на інформацію про навколишнє середовище [1].

На сучасному етапі розвитку екологічної діяльності та компетенції ЄС, правову основу здійснення політики ЄС у сфері навколишнього середовища складають положення Договору про Європейське Співтовариство 1957 р. Цьому питанню присвячений розділ XIX Договору про ЄС «Навколишнє середовище», ст. 174-176.

Захист навколишнього середовища є однією з найважливіших цілей ЄС. Амстердамський договір 1997 року, який вніс чергові зміни до змісту установчого договору Співтовариства, закріпив в тексті Договору про ЄС також принцип екологічної орієнтованості діяльності ЄС (ст. 6). Цей принцип має на увазі інтеграцію цілей (ст. 174(1)) і принципів екологічної політики ЄС (ст. 174(2)) у здійснення інших політик Співтовариства (сільське господарство, транспорт, загальний ринок, регіональна політика та ін.)

У ст. 37 Хартії основних прав Європейського Союзу визначається, що високий рівень захисту навколишнього середовища і покращення його якості повинні стати складовою частиною політики Європейського Союзу і

забезпечуватися згідно з принципом стійкого розвитку [2]. На сучасному етапі розвитку права Європейського Союзу становлення механізму захисту екологічних прав громадян є істотним його напрямом. Хартія про основні права закріплює лише екологічну гарантію здійснення інших основних прав і не містить власне екологічних прав. Це викликає обґрунтоване здивування у широких колах екологічної громадськості Європи. Адже екологічні права, безумовно, належать до основних соціальних прав, а їх здійснення є ключовою умовою досягнення стійкого розвитку.

Важливим публічним правом країн – членів Європейського Союзу є право на судовий захист (право на доступ до правосуддя). Згідно зі ст. 1 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, від 25 червня 1998 року «право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища» є засобом забезпечення захисту «права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту» [3].

Відповідно до ст. 15 Цивільного процесуального кодексу України суди розглядають в порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають з цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ здійснюється за правилами іншого судочинства.

Однак саме той факт, що в екологічному законодавстві ЄС наразі формується механізм гарантій екологічних прав, створені правові інструменти, що дозволяють забезпечити їх реалізацію, свідчить про непряме визнання ЄС екологічних прав особистості.

Новий стимул розвитку механізму захисту екологічних прав на рівні ЄС надала Шоста програма дій Співтовариства в сфері навколишнього середовища, затверджена Рішенням Європейського парламенту і Ради № 1600/2002/ЄС від 22 липня 2002 р.

Зокрема, серед стратегічних підходів до виконання екологічних завдань Шоста програма передбачає заходи по зміцненню співпраці і партнерства з неурядовими організаціями, а так само по сприянню кращому розумінню та участі у вирішенні екологічних питань європейських громадян.

Серед пріоритетів Шостої програми знаходиться і становлення законодавства ЄС про екологічну відповідальність, яке може стати надійною гарантією дотримання екологічних прав. В умовах розбудови правової держави і демократичного суспільства проблема екологічних прав людини і громадянина, які посідають особливе місце в системі конституційних прав, набуває особливого значення.

Список використаних джерел:

1. Калиниченко П. А. Защита экологических прав в законодательстве Европейского сообщества / П. А. Калиниченко, Д. Н. Рациборинская // Экологическое право. – 2003. – № 2.
2. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року.
3. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхус, Данія, 25 червня 1998 року): ратифікована Законом України від 6 лип. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 34. – Ст. 296.